Maja Michelsen
Stipendiat, Høgskolen i Østfold

”Her er det veldig mye informasjon” – modelleserkonstruksjoner på www.bokklubbene.no

Sammendrag

Denne artikkelen tar utgangspunkt i forfatterens masteravhandling, og tar for seg internettssidene til De norske Bokklubbene www.bokklubbene.no. Problemstillingen er hvordan web-redaksjonen kommuniserer med sine tekstmottakere ved at det på nettsidene er konstruert ulike grupper av modellesere. Det konkrete analyse materialet i selve masteravhandlingen er nettstedets hovedside samt tre utvalgte leseveier. I denne artikkelen presenteres utdrag fra analysen og én av modelleserkategoriene ”Den ikke fullt ut kulturkompetente modelleseren”. Analysen viser blant annet hvordan denne modelleseren konstrueres og presenteres av ulike avsenderstemmer på ulike nivåer i hyperteksten. Rollene for modelleseren skapes ved at modelleseren tiltales, omtales og tillates å handle på bestemte måter. Kommunikasjonen mellom web-redaksjonen og tekstmottakerne er altså styrt av visse premisser, noe som fører til at den empiriske leserens valgmuligheter begrenses.

[Denne artikkelen er en presentasjon av forfatterens masteravhandling. Denne kan lastes ned fra <https://www.journals.uio.no/index.php/sakprosa/rt/suppFiles/102/42> Red.anm.]

Innledning

I den virtuelle nett-virkeligheten opplever vi det kanskje som om veien blir til mens vi klikker. Vi opplever kanskje å møte en tekstverden der valgene vi stilles overfor er tilsynelatende utallige og uendelige. Men er de det? Kanskje opplever vi en frihetsfølelse i det å møte tekster som ikke krever at vi blar oss gjennom dem side for side som i en bok, men som tilbyr oss å velge selv. Men hvor reell er denne friheten? Dette er viktige spørsmål som angår kommunikasjon på internett, fordi de valgene du og jeg stilles overfor ikke er løstrevet fra hvordan den såkalte *modelleserens* oppførsel i teksten fremstilles. Jeg mener at tekstene, på samme måte som de er med på å skape valg, eller en illusjon av valg, også er med på å begrense valgene våre.

I min masteroppgave ”Her er det veldig mye informasjon – modelleserkonstruksjoner på www.bokklubbene.no” har jeg nettopp vært opptatt av hvordan roller konstrueres for brukerne på nettsidene til De norske Bokklubbene (heretter Bokklubbene) slik de fremsto i 2005. Ved hjelp av både intervju, kontekstanalyse og tekstnær analyse, viser jeg hvordan i alt fem ulike varianter av modelleseren konstrueres på disse nettsidene. Masteroppgaven drar vekslers på systemisk funksjonell lingvistikk, hypertekstteori, semiotikk og diskursanalyse. I denne introduksjonsartikkelen er det først og fremst modelleser-begrepet jeg gjør rede for. Deretter presenterer jeg et lite utvalg av den tekstnære analysen. Her tar jeg utgangspunkt i fremstillingen av én av modelleserne som jeg har valgt å kalle ”den ikke fullt ut kulturkompetente leseren”. De fire andre modelleserkategoriene blir bare kort presentert i denne artikkelen. For en mer detaljert teoretisk oversikt, grundigere metodiske overveielser samt flere nivåer i tekst- og kontekstanalysen viser jeg til masteroppgaven.

Til grunn for masteroppgaven ligger en forståelse av at nettsteder er multimodale tekster,

der blant annet bilder, lyd og skrift danner mening i samspill med hverandre. I den påfølgende tekstanalysen vil det særlig være fokus på skrift og enkelte utvalgte bilder. Det betyr ikke at jeg ser på de andre modalitetene som mindre viktige, men at den delen av nettstedet som jeg analyserer her, domineres av skrift og enkelte bilder. I selve master-oppgaven undersøker jeg eksempelvis hvordan de ulike visuelle elementene fremstår i forhold til hverandre på hovedsiden. I tilknytning til den modelleseren som jeg kaller ”den kvinnelige modelleseren”, var bildeanalyse særlig relevant, fordi denne modelleseren tydeligst er representert nettopp ved hjelp av denne modaliteten. I tillegg til den multimodale menings-skapingen har jeg også drøftet det dynamiske aspektet ved nettstedet. Nettstedet inneholder bevegelige elementer, det oppdateres jevnlig og i løpet av 2005 endret også Bokklubbene layout. Funnene mine er hovedsakelig knyttet til hvordan nettstedet fremsto i første halvdel av 2005, men i masteroppgaven kommenterer jeg også utviklingen fram mot 2006.

Modelleseren

Som kommuniserende individer har vi den utfordringen at vi ikke kan vite hva andre tenker og mener. For å løse denne kommunikative utfordringen foretar vi gjetninger og antakelser om mottakeren basert på tidligere erfaringer. Når vi produserer tekster, det være seg ved hjelp av lyd, skrift eller bilder, skaper vi samtidig et mer eller mindre bevisst bilde av mottakeren vår i teksten, vi skaper en modelleser. Denne modelleseren samler egenskaper, holdninger, meninger og væremåter hos den tenkte tekstmottakeren vår. Selve modelleser-begrepet stammer opprinnelig fra semiotikeren og filologen Umberto Eco (1979). Eco sier:

To make his text communicative, the author has to assume that the ensemble of codes he relies upon is the same as that shared by his possible reader. The author has thus to foresee a model of the possible reader (hereafter Model Reader) supposedly able to deal interpretatively with the expressions in the same way as the author deals generatively with them.

(Eco 1979:7)

Tekstavsenderen må altså stole på at mottakeren deler de samme kodene som ham, og at kodene også for mottakeren knyttes til et bestemt meningsinnhold og representerer verden på en bestemt måte. Identifiseringen med eller tilnærming til modelleseren er nødvendig for at tekstresepsjon og teksttolkning overhodet skal være mulig. For å kunne gjøre relevante tekstlesninger må vi innta en posisjon der vi nærmer oss modelleseren i teksten (Berge 2002:235). Dersom den empiriske leseren kjenner seg igjen i modelleseren, kan lesingen støtte oppunder hans eller hennes forståelse av seg selv. Men det motsatte kan også forekomme hvis mottakeren overhodet ikke kjenner seg igjen i leserbildet i teksten. Da blir kanskje mottakeren i stedet fornærmet, lei seg, provosert, lattermild eller avvisende. Deler ikke de kommuniserende individene de samme kodene, kan teksten i verste fall fremstå som totalt uforståelig for mottakeren.

Modelleseren må ikke sammenblandes med den empiriske leseren. Når det likevel er lett å gjøre det, har det, slik jeg ser det, to hovedårsaker. Den første årsaken ligger i selve betegnelsen *modelleser*. En leser slik vi snakker om en leser i dagligtalen, er en person, og en person kan vi benevne som han eller hun, noe som gjør at vi gjerne forveksler modelleseren med den empiriske han eller hun som møter teksten i en bestemt situasjon. Når jeg i det følgende omtaler modelleseren som *han*, er det altså ikke fordi jeg sammenblander modelleseren med en person, men fordi modelleser er et hankjønnord. Den andre årsaken er at modelleseren, som altså ikke er en person, minner om og minner oss på lesere utenfor

teksten fordi modelleseren er en *personifisert* tekstlig størrelse som samler kvaliteter, kjennetegn og egenskaper som også personer utenfor teksten kan ha. I diskusjonen om hvorvidt modelleserbetegnelsen kan sies å være en passende betegnelse, slutter jeg meg til Tønnesson (2003). Jeg velger å bruke modelleser-betegnelsen fordi begrepet er fruktbart av den grunnen at en *modell* gjerne forstås som et utgangspunkt for eksempelvis kunstnere, samt at *modell* gjerne forbindes med et forbilde, noe som kan illustrere det poenget at det “for den empiriske leseren er [...] et aktverdig prosjekt å nærme seg modelleseren, det som i definisjonens første ledd ble kalt å aktualisere teksten” (Tønnesson 2003:145). Når det er sagt, er det etter min mening viktig å være klar over at det tekstlige modelleserforbildet ikke med nødvendighet behøver å være forbundet med positive kvaliteter, slik vi gjerne forbinder med et forbilde i dagligtalen. I reklametekster vil gjerne modelleseren være konstruert med negative kvaliteter, feil og mangler slik at det skapes et behov for bestemte varer eller tjenester som skal forbedre modelleserens, og gjennom dette også den empiriske leserens, tilværelse.

Et første blikk på teksten

The screenshot shows the Bokklubbene website homepage from February 2005. The page has a red header with navigation links: Hovedside, Om, Spørsmål, Din Side, Ditt Medlemsnummer, Bokmerket, Mao, Bokhandel. Below the header is a search bar with fields for Forfatter, Ord i tittel, and Artikkelnummer, and buttons for Send inn and Handlekurv. A horizontal menu lists various categories: [Skjønnlitteratur], [Faktabøker], [Barnebøker], [Ungdomsbøker], [DVD og lydbok], [Ti på topp], [Ukens boktilbud], [Ukens DVD-tilbud], [Kulturtilbud], [Teg & Tang]. The date 7. februar 2005 is displayed on the right. On the left side, there is a vertical list of categories with icons: DVD-BUTIKKEN, NYE BOKKLUBBEN NYE BØKER, DEN NORSKE BOKKLUBBEN, BOKKLUBBENS BARN, DAGENS BØKER, KRIM OG SPENNING, VILDMARKSLIV, MAT OG VINGLEDE, KUNST & INTERJØR, LYRIKKLUBBEN, UNGDOMSBOKKLUBBEN, BOKKLUBBEN KURSIV, LYDBOKKLUBBEN, JOBB & LEDELSE, and ÅRHUNDRETS BIBLIOTEK. The main content area features two book listings. The first is 'Harry Potter and the Half-Blood Prince' by Rowling, J.K., with a brief description, author, title, article number (7163088), price (249,00), and Bokklubbpris (149,00). The second is 'Samlede dikt (Bjerke)' by Bjerke, André, with a brief description, author, title, article number (2100614), price (398,00), and Bokklubbpris (129,00). To the right of the book listings are promotional banners for 'Ukens DVD-nyhet' (Shrek 2, Kr 199,-) and 'DVD-salg!' (Lock, Stock and two smoking barrels, Kr 99,-). At the bottom, there is a section for 'Blind - Seljestad, Lars Ove' and a 'Bestselgere' section.

Figur 1 Utsnitt av hovedsiden, februar 2005

Da jeg som bokklubb-medlem møtte nettsidene til Bokklubbene for aller første gang fremsto netteksten som en dagligdags og ytterst ordinær tekst. Jeg oppfattet nettsidene som stappfulle av informasjon, og informasjonen fremsto som både saklig, viktig og relevant. Til tross for at nettsidene hadde et salgskatalog-preg, og inneholdt en og annen formulering som “få 5 bøker gratis”, var nettsidene slett ikke gjennomsyret av skitne reklametriks fra påtrengende selgere som skulle prakke på meg bøker. Teksten var rett og slett så lite mystisk og så lett forståelig, hverdagslig og *vanlig* at jeg begynte å gruble. Hvorfor fremstår teksten som såpass nøytral når en av dens hovedoppgaver er å få meg til å kjøpe bøker?

Det skal ikke legges skjul på at jeg gikk til analysearbeidet med en forventing om å finne bestemte grupper av modellesere. At bokklubb-brukerne er konstruert som informasjons-søkende er det for eksempel ikke tvil om. Web-redaksjonen sa blant annet dette om brukerne

sine da jeg intervjuet dem i 2004: “Jeg tror hvis de kommer inn og er medlemmer som har et forhold til bøker, og er glad i bøker, så vil førsteinntrykket være at “her er det veldig mye informasjon!” (Hammer, intervjuet 14.12.04). I tillegg til å finne en informasjonssøkende modelleser, forventet jeg også å finne en type modelleser som jeg i mine analyseforarbeider kalte “den kulturkompetente modelleseren”. Denne modelleseren antok jeg måtte ses i sammenheng med bokklubber med en snevrere definert målgruppe enn allmennheten generelt, som for eksempel Dagens Bøker, Århundrets Bibliotek og Lyrikkklubben. Disse bokklubbene tilbyr bøker til lesere med spesielle litterære interessefelt, noe som trolig gjør at disse medlemmene ikke alltid lar seg rive med av det litterære motebildet. Jeg antok dermed at den kulturkompetente modelleseren ikke ville ha like mange kommersielle kjennetegn som de øvrige av tekstens modellesere. Det viste seg imidlertid at en slik modelleser ikke var mulig å spore i mitt analysemateriale. I den påfølgende analysen er det særlig fraværet av en slik kulturkompetent modelleser jeg drøfter.

Gjennom denne teksten nære analysen, som jeg presenterer utdrag fra nedenfor, har jeg funnet belegg for i alt fem grupper av modellesere. Disse er: Den aksepterende, informasjonssøkende modelleseren (A), den tvilende informasjonssøkende modelleseren (B), den shoppende modelleseren (C), den kvinnelige modelleseren (D) og den ikke fullt ut kulturkompetente modelleseren (E). Hver gruppe er organisert rundt ulike tekstlige konstruerte egenskaper og væremåter. Rollene for modelleserne er altså enten knyttet til bestemte egenskaper eller bestemte handlingsmønstre. De mest fremtredende rollene er: prisbevisst (a), selvhjulpent aktiv (b), aktiv, men må pushes videre (c), krever informasjon (d), har behov for informasjon (e), identitetssøkende (f), søker ro, harmoni og lykke (g). Kombinasjonen av ulike roller gir bestemte typer modellesere, og det er altså disse rollene som gjør det mulig å skille modelleserne fra hverandre. De ulike modelleser-kategoriene er vist skjematisk i oversikten nedenfor:

Roller	a)	b)	c)	d)	e)	f)	g)
Modelleser-kategorier	Prisbevisst	Selvhjulpent aktiv	Aktiv, men må pushes videre	Krever informasjon	Har behov for informasjon	Identitets-søkende	Søker ro, harmoni og lykke
A	X	X			X		
B	X		X	X			
C	X	X		X		X	
D						X	X
E		X			X	X	

Figur 2 Tabell over ulike modelleserkategorier med de mest fremtredende rollene for hver type modelleser

Dypere inn i teksten – butikkmetaforikk og salgsargumentasjon

Nettsidene til Bokklubbene har en gjennomgående butikkmetaforikk. Denne metaforikken gjør at det knyttes en rekke butikkaktiviteter til modelleseren. I tillegg bidrar metaforikken til at nettstedet framstår som helhetlig og sammenhengende. Butikk-kjennetegn kan være alt fra ”reklameplakater” med tilbudskampanjer, informasjon om gode kjøp og nyheter og priser på diverse varer. Leseren er representert symbolsk ved hjelp av pekeren ”Handlekurv” øverst på hovedsiden. Enkelte ganger får også leseren mulighet til å møte selgeren ”ansikt til ansikt”, som når et bilde av Nye Bøker-redaktøren Tuva Ørbeck Sørheim er plassert sammen med bildet av en bok, og har bildeteksten *”Redaktørens anbefaling. Jonathan Strange & herr Norell”* (nettsidene 07.06.05). Dessuten gir elementet *Sist solgte bok* leseren mulighet til å se hva andre som har vært innom butikken, har kjøpt før ham. Etter en hektisk handlerunde kan modelleseren ta en velfortjent hvil på nettkafeen *Bokmerket*, der det tilbys mer underholdningspregede aktiviteter.

Fordi butikkmetaforikken er med på å gi modelleseren en bestemt rolle som kunde, fører dette også med seg bestemte forventninger til hvordan den empiriske leseren skal oppføre seg. Samtidig kan butikkmetaforikken ses på som en tekststrategi der det ukjente erfaringsområdet *nettstedet*, gjøres gjenkjennelig for leseren ved at man benytter seg av elementer fra et allerede kjent erfaringsområde, *en butikk* slik vi finner den i vår fysiske virkelighet. Butikkmetaforikken bidrar videre til at vi kan betrakte nettstedet som et varehus eller kjøpesenter, der hver enkelt bokklubb er en egen avdeling. Butikkmetaforen er en romlig metafor eller en såkalt beholdermetafor (Lakoff og Johnson 1980). En butikk er noe man gjerne befinner seg inne i, og som man dermed kan bevege seg ut og inn av. Interessant nok befinner altså den empiriske leseren seg metaforisk ”inne i” nettsidene, til tross for at han fysisk sitter foran en dataskjerm.

For å selge bøker holder det ikke bare å utforme nettstedet metaforisk som en butikk. Bokklubbene må også argumentere for at bøkene er verdt å kjøpe. Å benytte seg av argumentasjon er derfor en strategi som tas i bruk på nettsidene for å overbevise den empiriske leseren om at bøkene som tilbys ham er verdt å eie. Argumentasjon kan defineres som *”en sosial og intellektuell aktivitet som tjener å forsvare eller angripe en språklig formulert oppfatning”* (Sandvik 1995:239). En argumentativ sekvens er oppbygd av en makroproposisjon, som tilsvarende konklusjonen, og premissene for konklusjonen (Hågvær 2003:76). To vanlige former for argumentasjon er syllogismen og enthymemet. Mens syllogismen bygger på sanne premisser, og i så måte kan sies å være ”ekte” argumentasjon, så bygger enthymemet på sannsynlige premisser. Bokklubbene benytter svært ofte enthymemet i sin salgsargumentasjon og ett av premissene er da ofte (implisitt eller eksplisitt) ”alle leser denne boka”. Samtidig fremstilles gode bøker som identiske med de bøkene som ”alle” leser.

At det fremstår som viktig å lese det andre leser, kommer til syne blant annet gjennom *Sist solgte bok*, bestselgerlistene og slagord som ”Bokklubben Nye Bøker – bøkene alle snakker om”. Ofte brukes også flertallsknepet i formuleringer som ”3,5 millioner amerikanere har allerede satt boken i hyllen”. Om 3,5 millioner mennesker ikke er det samme som ”alle”, representerer antallet i alle fall en stor mengde mennesker. Vi skal ta for oss måten alle-leser-denne-boka-argumentasjonen bygges opp på ved å undersøke dens premisser. Argumentasjonsrekkene er bygd opp over en implisitt doxa-forståelse, det vil si en forståelse av bøker som man kan tenke seg at det er mange som deler. Men til tross for at premissene bygger på den gjengse kulturelle oppfatningen, behøver det ikke nødvendigvis bety at de alltid er sannsynlige. Salgsargumentasjonen på nettsidene blir derfor ofte selvmotsigende og kan tilbakevises. Den første argumentasjonen vi skal se på er denne:

Premiss 1 (P1): Alle leser denne boka.

Premiss 2 (P2): Man bør lese det alle leser (implisitt doxa-forståelse).

Konklusjon (K): Man bør lese boka.

For at konklusjonen “man bør lese boka” skal være gyldig, må også premissene være gyldige. I dette tilfellet kan begge premissene diskuteres. Det kan godt være at Bokklubbene har dokumentasjon på at mange, om ikke alle, har lest en bok, men bør man virkelig lese det alle andre leser? I vårt samfunn blir det sett på som viktig å holde seg oppdatert, og det betyr at det å lese det andre har lest, er viktig. Det er nettopp denne doxa-forståelsen det spilles på her. Med utgangspunkt i denne doxa-forståelsen kan det argumenteres videre:

P1: Gode bøker er bøker alle leser og snakker om (implisitt doxa-forståelse).

P2: Alle leser denne boka.

K: Dette er en god bok.

Den implisitte doxa-forståelsen er at gode bøker er identiske med bøker som alle leser og er opptatt av. Her har vi havnet rett inn i diskusjonen om hvordan man definerer en god bok, og ikke minst hvordan man definerer en god bokklubb-bok. I Bokklubb-diskursen er det en diskursiv konflikt som angår nettopp dette spørsmålet. I enkelte klubber, som for eksempel i Nye Bøker og Krim og Spenning, er den gjengse forståelsen at gode bøker er alle-leser-bøker. I andre bokklubber, som for eksempel Dagens Bøker, Lyrikkbokklubben og Århundrets bibliotek, defineres gode bøker som de bøkene som ikke nødvendigvis appellerer til folk flest. Doxa-forståelsen som går ut på at bøker alle leser er det samme som gode bøker er altså ikke “sann”, da det også finnes andre definisjoner av hva som er god litteratur. Men argumentasjonen kan også motbevises på en annen måte: Siden ett av formålene med nettsidene er å selge bøker, forutsettes det at de empiriske leserne ikke allerede har lest og kjøpt de bøkene som tilbys. Alle-leser-denne-boka-argumentasjonen er derfor ikke vanskelig å tilbakevise slik jeg gjør under, fordi hele argumentasjonen står og faller på sine egne presupponerte premisser:

P1: Gode bøker er bøker alle har lest (implisitt doxa-forståelse).

P2: Empirisk leser har ikke lest denne boka (presupponert gjennom salgsformålet).

K: Dette er ikke en god bok.

Til tross for at Bokklubbenes salgsargumentasjon kan tilbakevises, vil jeg fortsatt hevde at argumentasjonsmåten appellerer til fornuften vår. På et overflatenivå fremstår jo argumentasjonen som logisk for oss. I møtet med teksten som hverdagstekst, er vi trolig mer opptatt av hvilke stemmer som fremsetter argumentasjonen, og om informasjonskildene fremstår som troverdige, enn vi er opptatt av å finne salgsargumenter som ikke er holdbare. Argumentasjonsmåtene er derfor med på å styrke vår oppfatning av at informasjonen på nettsidene er nøytral, sann og troverdig.

Enda dypere inn i teksten – sammenheng, stemmer og aktiviteter

Organiseringen av nettsider gir leseren stor frihet i forhold til selv å velge i hvilken rekkefølge de ulike tekstelementene skal leses, og i så måte åpnes det også opp for forholdsvis stor tolkningsfrihet. For at leseren ikke skal “gå seg vill” i netteksten, er det derfor viktig at

avsenderen er bevisst på hvordan viktige deler av teksten fremheves f.eks ved hjelp av pekere (i menylinjen eller andre steder), innramming, størrelse, farger og plassering (jf Kress og van Leeuwens visuelle grammatikk, 2006). Eksempelvis vil sterke farger, kraftig innramming og store bildeelementer eller bokstaver kunne fange oppmerksomheten til leseren raskt. I analysene har jeg nettopp valgt ut analyse materialet med utgangspunkt i slike fremskutte elementer. Denne måten å lese på kaller jeg å følge en lesevei. Med utgangspunkt i de elementer som er sterkt fremhevet på hovedsiden, har jeg latt meg lede videre innover i hyperteksten. Det å følge en lesevei er altså ikke å lese tekstelementer i vilkårlig rekkefølge (det er altså *ikke* formålsløs klikking), men det er både et forsøk på å imøtekomme avsenderens tekstintensjon og å gjøre lesingen meningsfull. De ulike delene av hyperteksten, som vi i det følgende kaller noder, ses på denne måten i sammenheng. Jeg utelukker altså ikke at andre empiriske lesere kan følge andre leseveier, men jeg ser på de leseveiene som jeg har valgt ut som sannsynlige leseforløp.

Den leseveien vi skal følge i den påfølgende analysen, har startpunkt i menylinjen på hovedsiden til Dagens Bøker, og den var tilgjengelig i april 2005. Tanken er å kartlegge hvordan modelleseren fremstår på de sidene som pekerne leder til, og hvordan en eventuell empirisk leser, som foreløpig ikke er medlem i Dagens Bøker, blir møtt av hyperteksten gjennom modelleserkonstruksjonen. Fra menylinjen har jeg valgt ut disse fremskutte pekerne: *Om Bokklubben Dagens Bøker* (node 1), *Sist solgte bok i Dagens Bøker* (node 2), *Styr unna det skjulte sukkeret* (node 3), *Leder* (node 4) og *Bli medlem* (node 5). I masteroppgaven er jeg særlig opptatt av tre aspekter ved netteksten: sammenheng, stemmer og aktiviteter. Jeg gir først en oversikt over sammenheng, stemmer og aktiviteter i hyperteksten som helhet før jeg går detaljert inn i enkeltnodene.

Sammenheng

I alle tekster vil det være konstruert en sammenheng. Teksten holdes sammen av ulike fremstillingsmåter, det være seg resonnementer, fortellinger eller beskrivelser som er flettet inn i hverandre (Hågvar 2002:72). Analyse av tekststrukturen viser hvordan meningsinnholdet i teksten er realisert, hvordan forholdet mellom deler og helheter presenteres, og hvordan argumentasjonsrekker bygges opp og ordnes. Ved å undersøke forholdet mellom tekstens mindre og større deler, dens mikro- og makronivå, blir det mulig å si noe om hvordan tekstavsenderen organiserer verden tekstlig for leseren. Sammenheng i tekst kan markeres enten gjennom addisjon, som gir en deskriptiv teksttype, gjennom implikativitet, som gir en eksplikativ teksttype, gjennom temporalitet som gir en narrativ teksttype eller gjennom kontrast, som gir en argumentativ teksttype (Berge 1990). Når dette er sagt, behøver det ikke være slik at en tekst som f.eks domineres av deskriptiv på mikronivået nødvendigvis er deskriptiv på makronivå. Når man analyserer tekstsammenheng, er det derfor nødvendig å sette teksttypene i sammenheng med kontekst. Hvilken funksjon har teksten som helhet? En beskrivelse av en forfatter eller en bok på Bokklubbens nettsider kan gjerne være ledd i en større argumentasjonsrekke og må ses i sammenheng med Bokklubbens salgsformål. Beskrivelsene skal kanskje vekke brukernes interesse og engasjement, slik at de så kjøper en bestemt bok.

Teksttype	Dominant funksjon
Argumentativ	Kontrast (men)
Deskriptiv	Addisjon (og)
Narrativ	Temporalitet (så)
Eksplikativ	Implikativitet (fordi)

Figur 3 Oversikt over de ulike teksttypene med dominant funksjon

Sammenheng kan skapes på ulike nivåer i hypertexter, både på nodenivå, som tilsvarer et tradisjonelt tekstnivå, og på det jeg kalte for hypertextnivået. I tekstanalysene tar jeg både hensyn til den sammenhengen som skapes lokalt og globalt i de enkelte nodene, men også den sammenhengen som skapes lokalt og globalt på hypertextnivået, altså mellom noder. Ved at nodene er lenket sammen vil de også ha innvirkning på hvordan vi leser mening ut av netteksten som helhet. Det er heller ikke nødvendigvis slik at den dominerende teksttypen på nodenivået også dominerer på hypertextnivået. Derfor vil det å undersøke sammenheng på hypertextnivået være nødvendig for å få en helhetlig oversikt over meningspotensialet i hypertexten. En analyse av sammenheng på hypertextnivået kan i tillegg si noe om hvorvidt det skapes frihet eller tvang i måten leseren kan forholde seg til teksten på. Til tross for at enkelt-noder ofte domineres av deskriptiv teksttype på Bokklubbens nettsider, oppleves hypertexten som helhet som eksplikativ, den domineres av en *fordi*-struktur. Med andre ord vil det si at flere beskrivelser på nodenivå til sammen brukes for å forklare leseren hvorfor det er lønnsomt og ønskelig å bli bokklubb-medlem og kjøpe bøker.

Tekstsammenheng kan markeres både eksplisitt (E) og implisitt (I). I analysene av forholdet mellom mikronivå og makronivå er jeg særlig opptatt av den informasjonen som kobles sammen implisitt i teksten. Dette skyldes at det som sies implisitt i teksten kan tolkes som tegn på hva slags verdenserfaring avsenderen antar at mottakeren deler med ham. I tillegg krever de implisitt markerte sammenhengene en spesiell deltakelse fra mottakerens side, da mottakeren selv må "fylle ut" de umarkerte sammenhengene for at teksten skal fremstå som koherent og meningsfull (Hågvær 2002:72).

Stemmer

Når vi kommuniserer må vi samtidig forestille oss mottakeren vår, og vi kan si at ytringene farges av den eller de som ytringene våre er rettet mot, enten det er oss selv, en person vi kjenner godt eller en person vi aldri har møtt. Både erfaringer og normkunnskap er det som gjør at gjetningene våre blir sett på som plausible innenfor en bestemt situasjon. Med Bakhtin-kretsen kan vi si at denne gjetningen manifesterer seg som en indre dialog i tekstavsenderen, der han retter stemmen mot en tenkt tekstmottaker, en modelleser. Den indre dialogen tekstavsenderen har hatt med sin potensielle tekstmottaker, vil komme til syne tekstlig i form av *flerstemmighet*. Flerstemmigheten oppstår ved "*at det hos forfatteren eller forfatterne foregår en indre dialog eller polylog mellom ulike synspunkter, holdninger, interesser og perspektiver*" (Tønnesson 2001:137). Tønnesson (2001, 2002, 2003) har bidratt til å sette modelleseren i nytt lys, ikke minst fordi han har utviklet modelleserbegrepet videre med tanke på nettopp *flerstemmighet*. Denne forståelsen av modelleseren er svært fruktbar å sette i forbindelse med Bokklubbens nettsted, fordi ulike avsenderstemmer kan fremstille og tiltale

modelleseren ulikt på forskjellige steder i netteksten. Dette kommer vi tilbake til i den tekstnære analysen.

Flerstemmighet, forstått som forventningen om et svar fra en mottaker, er et språkimmanent trekk og fins i alle tekster. Vi kan skille mellom homofone og polyfone tekster. Såkalte polyfone tekster kan ha en dominerende avsenderstemme, samtidig som den har flere likeverdige og selvstendige med- eller motstemmer. I homofone tekster derimot vil stemmene "klinge med" hovedstemmen (Tønnesson 2003). I bokklubb-diskursen knytter det seg en stemme som taler på vegne av Bokklubbene som helhet. Denne stemmen kaller jeg i det følgende for bokklubb-stemmen, og det er denne stemmen som er nettstedets hovedstemme. Men andre aktører kan også få stemme ved å fremstå som avsendere av enkelte tekstsekvenser. I bokklubb-diskursen er det for eksempel vanlig at redaktører i enkelt-bokklubber eller forfattere kan fremstå som avsendere. Aktører kan også bli sitert direkte eller de kan siteres indirekte. Andre aktører igjen kan opptre i teksten uten at de får en stemme knyttet til seg, men at de bare omtales av andre. Et fellestrekk for samtlige stemmer som opptrer på nettstedet, er at de spiller på lag med hovedstemmen. I så måte kan vi si at netteksten som helhet er homofon: De ulike stemmene spiller altså på lag med bokklubbstemmen, for eksempel gjennom å gi rosende bokomtaler, gå god for at bøkene er verdt å lese eller oppfordre til medlemsskap.

Hvem som tildeles stemme f.eks gjennom direkte eller indirekte sitering og hvem som ikke får stemme kan si oss mye om rollefordelingen og maktfordelingen de tekstlige aktørene imellom (Veum 1996; Hågvar 2003). Stemmene i teksten kan vurdere verden og hendelser, personer og ting i verden ulikt (Martin og Rose 2004), og vi skal se at de ulike stemmene også kan tillegge modelleseren ulike egenskaper. I tillegg regisserer stemmer forholdet mellom de kommuniserende, og det kan skapes identitet for de ulike aktørene ved at den dominerende stemmen setter aktørene inn i ulike kategorier og grupper. Stemmeanalysen forteller oss hvem som formidler hvilke proposisjoner i teksten. Den sier da noe om hvordan bildet av verden, som inkluderer bildet av tekstmottakeren, formidles til den empiriske leseren gjennom *stemmer* på ulike nivåer i hyperteksten.

Fordi nettsidene til Bokklubbene har flere avsenderstemmer, vil det være nødvendig å nærme seg flerstemmigheten i teksten ved å se på hvordan ulike avsenderstemmer henvender seg til og presenterer modelleserne. Dette er nødvendig fordi ulike stemmer kan presentere og henvende seg til modelleseren på forskjellige måter. Det vil også være viktig for å kunne undersøke om modelleser-konstruksjonene fungerer sammen på en god måte, eller om flerstemmigheten gjør at fremstillingen av modelleserne blir paradoksal. I masteroppgaven presenterer jeg forholdet mellom de ulike avsenderstemmene i rammeanalyser, inspirert av Veum (1996). Stemmene ses på denne måten i forhold til hverandre. Rammeanalysen viser hvilke stemmer som dominerer hvilke deler av nettstedet, hvilke stemmer som kan knyttes til hendelser "utenfor" selve teksten og hva slags informasjon den enkelte stemmen formidler. Der jeg har ment at det vil kunne bidra til en ytterligere forståelse av meningsskapingen, har jeg rekonstruert normbasert respons på noen av ytringene i netteksten mer i tråd med Tønnesson (2001, 2003). Det vil si at jeg imøtekommer ytringene med plausible eller mulige svar fra den tenkte tekstmottakeren.

De delene av nettstedet som vi i det følgende skal gå inn i, sentrerer seg som nevnt rundt bokklubben Dagens Bøker. Selve analysetekstene er transkribert i den påfølgende analysen, så det gis først en generell oversikt her. I de nodene jeg skal analysere, møter vi en rekke aktører, og til disse knytter det seg ulike stemmer. Ofte dominerer bokklubb-stemmen langt på vei alene i tekstene, og i den utvalgte leseveien er det kun en av aktørene som får komme direkte til orde. Dette er:

- Mariann Fugelsø Nilssen (redaktør i Dagens bøker)

Fugelsø Nilssens stemme dominerer mesteparten av node 4. En annen aktør som får fremtredende plass i hyperteksten, men som det kan diskuteres om får egen stemme, er:

- Fedon Lindberg

I node 3 skal vi se at bokklubb-stemmen imiterer Lindbergs stemme. Deler av denne noden domineres helt tydelig av bokklubb-stemmen. Det gjelder de delene der det opplyses om forfatteren og praktiske detaljer knyttet til boka. De tekstdelene som gjengir bokas innhold har imidlertid en “Lindbergs klang” over seg, og Lindberg-stemmen og bokklubb-stemmen glir da over i hverandre.

Aktører som siteres er:

- En amerikansk journalist,
- og det er Fugelsø Nilsen som introduserer denne stemmen.

Det er også en hel del andre aktører som omtales i hyperteksten, men som ikke får egen stemme. Blant disse er:

- Osama bin Laden
- Noen som har kommet med trusler (implisitt)
- Folk som støtter forfatteren Irshad Manji
- Folk som ser på forfatteren Irshad Manji som forræder
- Du (som en henvisning til modelleseren), vi (inkludert modelleseren), mange som tror de spiser sunt (inkludert modelleseren)
- Medlemmene i Dagens Bøker
- Noen i din nærmeste familie/ barna dine (dvs modelleserens nærmeste familie/barn)
- Forfatteren Irshad Manji

Forholdet mellom de ulike stemmene vises i figur 5 nedenfor. Vi ser at forholdet mellom stemmene er temmelig kompleks, og vi ser også at samtlige stemmer som er gjengitt på en eller annen måte samarbeider med den dominerende bokklubb-stemmen.

Utenfor hyperteksten

Innenfor hyperteksten

Figur 4 Forholdet mellom de ulike stemmene i den utvalgte leseveien

Aktiviteter

Analyse av aktiviteter er en viktig innfallsvinkel til rollefordelingen og maktfordelingen aktørene imellom: “Analysis of participation can bring out how people and things are unequally positioned in discourse [...]” (Martin og Rose 2004:87). I analysen av nettsidene skal vi konsentrere oss om hvilke aktiviteter modelleseren og de andre tekstlige aktørene forbindes med. En aktivitet som vi allerede har vært innom, og som er av stor betydning for rollefordelingen og maktfordelingen i netteksten, er selvfølgelig aktiviteten *å si noe*. Men også andre aktiviteter bidrar til å klassifisere deltakerne og forholdet mellom dem. I sin systemisk funksjonelle lingvistikk klassifiserer Halliday (2004) aktivitetene under ulike prosessstyper. Hver av prosessstypene representerer erfaring på bestemte måter (Martin og Rose 2004:71). I tillegg til å undersøke hvem som sier noe, har jeg undersøkt aktiviteter som å gjøre, å føle og å være.

Analyse av aktør-aktiviteter forteller oss hvordan aktørenes sosiale roller og relasjoner organiseres tekstlig. Forholdet og rollefordelingen aktørene imellom markeres av hvilke aktiviteter som vurderes som positive eller negative, hvilke aktiviteter som tildeles status, og hvilke aktiviteter som er aktive og passive. Aktiviteter som er knyttet, eller eventuelt ikke knyttet, til modelleseren blir særskilt viktig å undersøke, fordi de vil si noe om hvordan

tekstavsenderen regisserer sitt forhold til tekstmottakeren. Videre vil det kunne si noe om hvordan tekstavsender ønsker at den empiriske leseren skal “oppføre” seg i og i forhold til teksten. Figuren under viser hvordan ulike avsenderstemmer i hyperteksten tildeler modelleseren ulike roller, det være seg gjennom egenskaper eller væremåter.

Figur 5 Oversikt over hvordan ulike avsenderstemmer omtaler modelleseren (ML)

Analyse av node 1: Om Bokklubben Dagens bøker

Figur 6 Noden "Om Bokklubben Dagens Bøker"

Node 1 kan tolkes som dominerende deskriptiv. De ulike sekvensene kan kobles sammen ved hjelp av addisjon, og teksten kan derfor tolkes som deskriptiv både på mikronivå og makronivå. Dermed fremstår teksten som en ren faktabeskrivelse av forhold i Dagens Bøker. Med ett eneste unntak er meningsenhetene koblet sammen implisitt. I tillegg er de første segmentene punktmerket, noe som gjør at teksten gir et oppramsende inntrykk. De tekstdelene som er punktmerket fremheves gjennom dette, og disse delene av teksten fremstår som den viktigste informasjonen. Fremstillingen er ment å tilfredsstille den informasjonssøkende modelleseren som er opptatt av detaljer og fakta, og som krever grundig informasjon fra bokklubb-stemmen før han tar stilling til medlemskap.

<i>Dominant funksjon på mikronivå</i>	<i>E/I</i>	<i>Skriftlig tekst</i>	<i>Teksttype på makronivå</i>	<i>E/I</i>	<i>Stemme</i>
		Bokklubben Dagens bøker - tar deg en tanke videre.	Deskriptiv (<i>slik og slik er det i Bokklubben Dagens Bøker</i>)	I	Bokklubb-stemmen
Addisjon (og)	I	<ul style="list-style-type: none"> Alle bøkene våre er 25 % billigere enn i bokhandelen
Addisjon (og)	I	<ul style="list-style-type: none"> Dagens bøker tilbyr deg bøker som tar tanken ett skritt videre 			
Addisjon (og)	I	<ul style="list-style-type: none"> Ingen andre bokklubber gir deg et bedre kulturtilbud! 			
Addisjon (og)	I	Slik tar vi deg videre!			
Addisjon (og)	I	Mindre forutsigbare			
Addisjon (og)	I	Dagens bøker er mindre forutsigbare enn mange andre bokklubber.			
Addisjon (og)	I	Hos oss finner du både solide faktabøker og litterære høydepunkter,			
Addisjon (og)	I	viktige og nyskapende bøker som det ofte er tidkrevende å finne fram til i bokhandelen.			
Addisjon (og)	I	Kunnskapssøkende medlemmer			
Addisjon (og)	I	Medlemmene i Dagens bøker er engasjerte, høyt utdannede kvinner og menn som er opptatt av kunnskap og kultur,			

Addisjon (og)	E	og som setter pris på den gode leseopplevelsen.	}		
Addisjon	I	Kulturtilbud			
Addisjon	I	Medlemmene i Dagens bøker får 25 % rabatt på ordinære billetter til en rekke teatre og andre kulturinstitusjoner i landet.			↓

Figur 7 Oversikt over forholdet mellom mikronivå og makronivå i node 1

Den dominerende stemmen er bokklubb-stemmen som taler på vegne av Dagens Bøker. Stemmen er informativ og saklig. Det mest interessante er hvordan stemmen fremstiller medlemmene i Dagens Bøker. Beskrivelsen av disse klubbmedlemmene er mer konkret og direkte enn beskrivelsen av medlemmer slik de fremstilles i de andre klubbene. Personer i målgruppen til Dagens Bøker har ikke nødvendigvis bare allmenne kjennetegn. Den empiriske leseren er ment å være en person som er engasjert, høyt utdannet og som er opptatt av kultur generelt og litteratur spesielt. Dessuten ligger det i kortene at leseren ikke nødvendigvis er opptatt av den litteraturen som alle andre leser, i og med at han setter pris på bøker som er “mindre forutsigbare”.

Medlemmene i Dagens Bøker tildeles noen av de samme egenskapene som modelleseren tildeles, men de har også egenskaper og fordeler som modelleseren “ønsker” seg, og som han kun kan oppnå ved å bli en del av medlemsgruppen. Dagens Bøker-medlemmene knyttes til en rekke eksistensielle prosesser, det vil si prosesser som kobles til det å være på bestemte måter. Det fokuseres for eksempel på *hvem* de er, *hvordan* de er, og *hva de har oppnådd* ved å være medlemmer. Modelleseren settes indirekte i sammenheng med prosessene som er knyttet til medlemmene, fordi han “ønsker” seg de samme egenskapene som medlemmene. Dagens Bøker settes i opposisjon til andre bokklubber som ikke kan tilby det samme. Dette skillet mellom Dagens Bøker og andre bokklubber skal gjøre Dagens Bøker attraktiv for modelleseren, og vekke et ønske om tilhørighet i akkurat denne klubben.

<u>Aktører:</u>	<u>Aktiviteter:</u>
Bokklubben Dagens Bøker	tar deg en tanke videre, tilbyr (indirekte) kulturtilbud, har (indirekte) kunnskapssøkende medlemmer, er mindre forutsigbar
Bøkene	tar tanken et skritt videre, er 25 % billigere enn i bokhandelen, er viktige og nyskapende, tidkrevende å finne fram til
Du (ML)	finner
Medlemmene	får 25 % rabatt på ordinære billetter, er engasjerte, er høyt utdannede, er opptatt av kunnskap og kultur, setter pris på den gode leseopplevelsen
Andre bokklubber (indirekte):	er mer forutsigbare, har ikke like gode kulturtilbud

I denne noden utfører modellavsenderen (representert ved bokklubb-stemmen) én eneste aktiv handling overfor modelleseren. Modellavsenderen *tar* modelleseren *en tanke videre*. Presupposisjonen her er at modelleseren har tanker, eller en viss intellektuell kapasitet, men at han likevel fremstilles med et behov for å tilegne seg mer kunnskap. Dagens Bøker tilbyr modelleseren assistanse.

Modelleser konstrueres i denne noden som aktiv. Den eneste prosessstypen som kan knyttes direkte til modelleser er preget av handling: “hos oss *finner* du både solide faktabøker og litterære høydepunkter”, men det viktigste modelleseren finner i møtet med Dagens Bøker er likevel ikke den litteraturen som han er opptatt av. I møtet med Dagens Bøker finner han en måte å oppnå en bestemt identitet på. Han får hjelp til å finne seg selv. Modelleserens identitet er altså på sett og vis uferdig. Modelleseren har rollen som engasjert, høyt utdannet, og han liker å lese, men han ønsker å få gode tilbud på bøker og kultur. Dessuten har han et behov for mer kunnskap. Modelleser er prisbevisst og opptatt av at Dagens Bøker kan tilby ham bøker til en rimeligere pris enn han får i bokhandelen. Siden modelleseren er under et visst tidspress, og synes gode bøker kan være tidkrevende å finne frem til, synes han det er en god løsning at Dagens Bøker velger ut litteratur for ham.

Analyse av node 2: Sist solgte bok i Dagens Bøker

Sist solgte bok er tilgjengelig fra både forsiden og hovedsidene til de fleste enkeltbokklubbene, og dette elementet oppdateres jevnlig ettersom leserne kjøper bøker. Her får leseren hele tiden anledning til å se hva andre kjøper. Går man inn på sidene til Dagens Bøker, får man også anledning til å se hva som er sist solgte bok i akkurat denne klubben. Torsdag 31. mars 2005 kl.10.40, var sist solgte bok i Dagens Bøker Fedon Lindbergs *Sukkerbiten*.

Figur 8 Sist solgte bok i Dagens Bøker

På samme tid lå også denne boka øverst på bestselgerlisten til Dagens Bøker. Bildet av boka, boktittelen og forfatternavnet er på dette tidspunktet identisk i *Sist solgte bok* og på bestselgerlisten, noe som gjør at elementene får høy grad av fremskuttethet. *Sist solgte bok i Dagens Bøker* består av ikonet som tilhører Dagens Bøker, og er utformet som et blått øye. Øyet kan symbolisere klokskap og innsikt. Elementet inneholder også den skriftlige teksten: “*Sist solgte bok i Dagens bøker*” og et bilde av boka som er plassert rett under logoen. Sammenhengen mellom elementets ulike deler er koblet sammen gjennom gjentakelse. Meningsinnholdet *bok* gjentas ved at bildet av en bok er plassert rett under denne skriftlige teksten. Videre fungerer uthevet tittel og forfatternavn, som er plassert under bildet av boka, som peker, og navnet på denne pekeren er identisk med tittel og forfatternavn på bildet av bokas forside.

Sammenheng i tekstelementet skapes også ved hjelp av en metaforisk struktur. Bildet av boka er vist frem på en måte som likner hvordan bøker er oppstilt i et butikkvindu. Det er bokas fysiske karakter som fremheves. Metaforisk kan vi si at modelleseren får anledning til å titte over skulderen på personen foran ham i køen, og se hva denne kjøper. Modelleseren konstrueres som en som er opptatt av hva slags litteratur andre leser, og han lar seg påvirke av dette når han selv skal kjøpe bøker. Ved at det er det fysiske, og ikke det innholdsmessige, ved boka som fremheves, kan vi også si at det indirekte spilles på det symbolske ved det å eie bøker, og ikke nødvendigvis det å lese dem. Å eie bøker som alle andre leser, vitner om at man holder seg oppdatert og følger med. Man kan derfor også si at *Sist solgte bok* spiller på at modelleseren ønsker å identifisere seg med gruppen av personer som er opptatt av det samme som ham.

Bokklubb-stemmen dominerer *Sist solgte bok* alene og har ingen medstemmer i denne noden. Bokklubb-stemmen er imidlertid ikke uten medhjelpere. Først og fremst er det bokklubb-medlemmene som hjelper til med å styrke bokklubb-stemmens troverdighet i denne noden. De styrker ikke troverdigheten ved å uttale seg om bøkene, med ved å ha kjøpt dem. Det er først og fremst boka det er fokus på i denne noden ved at det er knyttet en rekke eksistensielle prosesser til den. Hvordan boka er og ser ut, er vektlagt spesielt.

<u>Aktører</u>	<u>Aktiviteter knyttet til aktørene:</u>
Boka	<i>Bildet:</i> har navnet <i>Sukkerbiten</i> , har et visst utseende <i>Skriftlig tekst:</i> (er) sist solgte bok i Dagens bøker
Medlemmer i Dagens Bøker	kjøper bøker (implisitt)

I utgangspunktet forbindes ikke medlemmene med aktive handlinger, og de knyttes bare implisitt til handlingen *å kjøpe* gjennom formuleringen “Sist solgte bok i Dagens Bøker”. Formuleringen er valgt istedenfor andre formuleringsmåter som kunne vært mulig, som for eksempel “andre har kjøpt” eller “et medlem i Dagens Bøker har kjøpt denne boka”. Gjennom formuleringsmåten som er benyttet fremstår det som om modelleseren har en selvstendig rolle. Modelleseren baserer valgene sine på objektive uttalelser fra Bokklubbenes side og det faktum at en viss bok er solgt, heller enn at han kjøper det andre har kjøpt før ham. Det er likevel ikke til å komme utenom at bokklubb-stemmen spiller på modelleserens ønske om å holde seg oppdatert gjennom å lese det andre leser. Modelleseren oppfordres i tillegg til å forholde seg aktivt til andres kjøp ved å velge pekeren som fører til mer informasjon om den aktuelle boka.

Analyse av node 3: Styr unna det skjulte sukkeret

Meningsenhetene i node 3 kobles hovedsakelig sammen gjennom addisjon, og noden fremstår som en beskrivelse av boka til Fedon Lindberg. Samtidig skildres konsekvensene av å spise sukker, og det legges opp til at modelleseren kan løse problemene sine ved å lese boka. Det kan derfor også argumenteres for at teksten er eksplikativ på makronivået: Boka må leses *for at* modelleseren skal kunne løse problemene sine. Den deskriptive funksjonen kan først og fremst knyttes til bokklubb-stemmen, fordi denne stemmen både formidler fakta-opplysningene om boka og oppsummerer innholdet i boka punktvis. Den eksplikative delen av noden er knyttet sterkere til en slags Lindbergske stemme. Det kan nemlig diskuteres om Lindberg får en egen stemme i denne noden. Det er ingen utsagn som kobles direkte opp mot aktøren Lindberg, men det at et bilde av en smilende og imøtekommende Lindberg er plassert ved siden av, gjør at det kan tolkes i den retningen. Vi får se Lindberg som om han var i samtale med noen f.eks en pasient. I enkelte utsagn f.eks ”En rekke matkategorier som betraktes som sunn mat inneholder i virkeligheten sjokkerende mengde sukker” er det også som om vi kan høre ekkoet av Lindberg i en rådgivende samtale eller en debatt. Lindberg-stemmen forklarer hvorfor modelleseren ikke bør spise sukker, og hvordan modelleserens problemer kan løses.

Om ikke Lindberg får en helt selvstendig stemme, så vil jeg hevde at bokklubb-stemmen i alle fall får en Lindbergske klang over seg enkelte steder. Selve presentasjonen av Lindberg er det bokklubb-stemmen som står for, men presentasjonen av boka og informasjonen som er knyttet til den, preges delvis av bokklubb-stemmen, delvis av bokklubbstemmen med Lindbergske klang. Utsagnet ”Styr unna det skjulte sukkeret” kan tolkes som Bokklubbens hovedargument for at brukeren bør kjøpe den aktuelle boka, at man skal kjøpe boka for å kunne styre unna det skjulte sukkeret. Men utsagnet er på samme tid et utsagn som Lindberg selv kunne ha kommet med. Formidlingen av bokas innhold kan altså knyttes til en bokklubb-stemme som farges av en Lindbergske stemme, mens bokas faktadetaljer formidles av bokklubb-stemmen alene.

<i>Dominant funksjon på mikronivå</i>	<i>E/I</i>	<i>Skriftlig tekst (utdrag)</i>	<i>Teksttype på makronivå</i>	<i>E/I</i>	<i>Stemme</i>
		Styr unna det skjulte sukkeret	Eksplikativ (les boka for å kunne styre unna sukkeret)	I	Bokklubb-stemmen med “Lindbergs klang”
Implikativitet (fordi)	I	En rekke matkategorier som betraktes som sunn mat inneholder i virkeligheten sjokkerende mengder sukker.
Addisjon (og)	I	Babymat, sportsmat og frokostblandinger er gode eksempler.			
Addisjon (og)	I	Problemet forsterkes av at det er slappe krav til merking.			
Addisjon (og)	I	Videre er vi ofte ikke oppmerksomme på matvare-deklarasjoner når vi handler.			
Implikativitet (derfor)	E	Resultatet er at mange tror de handler og spiser sunt,			
Kontrast (men)	I	mens man egentlig utsetter kroppen for en stor helsebelastning.			Bokklubb-stemmen
Implikativitet (derfor)	I	Vær på vakt.
Addisjon (og)	I	Dersom du har redusert fettinntaket ditt			
Kontrast (men)	I	og likevel opplevd å gå opp i vekt,			
Implikativitet (fordi)	I	har du sannsynligvis blitt lurt av mat som utgir seg for å være sunn,			
Kontrast (men)	E	men i virkeligheten er svært sukkerholdig.			

Addisjon (og)	I	Andre faresignaler er hvis du eller noen i din nærmeste familie har fått diabetes. [...]				
Addisjon (og)	I	Boka gir informasjon om innholdet av kalorier, protein, fett og fiber i over 750 norske matvarer,	Deskriptiv (slik og slik er boka)			
Addisjon (og)	I	som presenteres med fargebilder.				
Addisjon (og)	I	Bruk denne boka til å:				
Addisjon (og)	I	<ul style="list-style-type: none"> • Handle inn til et sunt kosthold for deg og familien. 				
Addisjon (og)	I	<ul style="list-style-type: none"> • Renske kosten for skjult sukker og/eller lettfordøyelige karbohydrater 				
Addisjon (og)	I	<ul style="list-style-type: none"> • Få hjelp til å styre unna det farlige industrielle transfettet [...] 				
Addisjon (og)	I	Fedon A. Lindberg				
Addisjon (og)	I	Sukkerbiten				
Addisjon (og)	I	Forlag: Pantagruel				
Addisjon (og)	I	Innb. 288 sider				
Addisjon (og)	I	Publisert: 07.02.2005				
Implikativitet (derfor)	I	Tips en venn om denne saken:	Eksplikativ (På grunn av informasjonen ovenfor bør du tipse en venn)			↓

Addisjon (og)	I	Mottakers e-post	}		
Addisjon (og)	I	Din e-post			
Temporalitet (så)	I	Send			↓

Figur 9 Oversikt over forholdet mellom mikronivå og makronivå i node 2

Aktører: _____ Aktiviteter:

Fedon Lindberg	<i>Bildet av Lindberg: smiler, ser på ML, ser ut på en bestemt måte: har legefrakk</i> <i>Skriftlig tekst: er indremedisiner, er godt kjent</i>
Boka	<i>Bildet av boka: har et bestemt utseende</i> <i>Skriftlig tekst: har egenskaper som tittel, artikkelnummer og pris, gir informasjon, kan brukes (indirekte: ”bruk denne boka til å [...])”, hjelper deg til å styre unna, presenteres med fargebilder</i>
Du (ML)	Vær på vakt dersom du har redusert fettinntaket ditt og likevel opplevd å gå opp i vekt, handle, renske, få hjelp, forstå, bli inspirert, lære, få, kan bruke, tips en venn
Mange (inkludert ML)	tror de handler og spiser sunt, utsetter kroppen for en stor helsebelastning
Vi (inkludert ML)	er ofte ikke oppmerksomme når vi handler
Sunn mat	inneholder i virkeligheten sjokkerende mengder sukker

Også i denne noden kobles modelleseren til en bestemt identitet. Modelleseren plasseres i kategorien *uvitende som behøver informasjon og kunnskap*. Modelleserens situasjon og tilværelse er ganske trist: Han tror han spiser sunt, mens det motsatte er tilfelle, og han utsetter kroppen sin for helsebelastning og går dermed opp i vekt. I tillegg har han en familie som han har ansvar for, og som er havnet i akkurat samme situasjon som ham selv. Modelleseren fremstår altså som litt håpløs. Han er ofte ikke oppmerksom når han handler inn matvarer, og informasjonsbehovet hans er derfor stort. At modelleseren har litt tungt for det, understrekes også ved at informasjonen i boka er gjort lettere tilgjengelig ved at den “presenteres med fargebilder”. Modellavsenders intensjon om å ta modelleseren “en tanke

videre” er her representert ved en rekke mentale prosesser som modelleseren får tilgang til gjennom å lese Lindbergs bok: *forstå, bli inspirert og lær*. Modelleseren har et problem og behøver informasjon og kunnskap for å løse det. Det er spesielt viktig for Bokklubbene å fremheve Lindbergs ekspertrolle og legerolle overfor brukerne, slik at boka skal fremstå som attraktiv. Legerollen til Lindberg fremheves ved at han er avbildet i legefrakk, og ved at han altså fremstår som smilende og imøtekomende. Lindberg besitter med andre ord kunnskapen som modelleseren behøver, og Bokklubbene tilbyr Lindbergs kunnskap gjennom å selge boka.

Analyse av node 4: Leder

Den dominerende funksjonstypen på mikronivået er også i denne noden addisjon, og kan knyttes til at innholdet i lederen dreier seg om hvordan livet til forfatteren Irshad Manji fortoner seg etter at hun ga ut boka *Hva er galt med Islam?* Det er altså ikke en fortelling som formidles, men mer en skildring av tilstanden slik den fortoner seg på et bestemt tidspunkt i forfatteren Manjis liv. Til tross for at noden fremstår som en faktabeskrivelse av hverdagen til forfatteren, har den som funksjon å gjøre modelleseren nysgjerrig på å lese forfatterens bok.

<i>Dominant funksjon på mikronivå</i>	<i>E/I</i>	<i>Skriftlig tekst (utdrag)</i>	<i>Teksttype på makronivå</i>	<i>E/I</i>	<i>Stemme</i>
		Leder			
		(Bilde med bildeteksten:) Mariann Fugelsø Nilsen			Bokklubb-stemmen
Addisjon (og)		” Irshad Manji drikker ikke alkohol	Deskriptiv (slik og slik er livet til forfatteren på dette tidspunktet)	I	Stemmen til en amerikansk journalist
Addisjon (og)	E	og spiser ikke svinekjøtt,
Kontrast (men)	I	på alle andre punkter er hun Osama bin Ladens verste mareritt”,			
		skrev en amerikansk journalist om Manji.			
Addisjon (og)	I	Irshad Manji er 35 år gammel, muslim, lesbisk og feminist.
Addisjon (og)	I	Når tittelen på boka hennes i tillegg er Hva er galt med Islam? ,			

Implikativitet (derfor)	I	skjønner man at dette er en kvinne som ikke er redd for fiender.			
Addisjon (og)	I	For Irshad Manji har motstanden konkretisert seg i dødstrusler.			
Implikativitet (derfor)		Hjemme i Canada bor hun bak skuddsikkert glass.			
Kontrast (men)	E	Men truslene har slett ikke hindret henne i å dra verden rundt			
Implikativitet (for å)	E	for å fortelle om boken sin,			Manjis stemme referert til indirekte
Addisjon (og)	I	hun har heller ikke sluttet å stille spørsmål. [...]			↓
Addisjon (og)	I	Responsen er overveldende,			Fugelsø Nilssen-stemmen
Addisjon (og)/implikativitet (fordi)	I/I	hver dag får Manji 500 e-poster,			
Addisjon (og)	I	både fra folk som støtter henne varmt			
Addisjon (og) / kontrast (men)	E/I	og mennesker som ser på henne som forræder.			
Addisjon (og)	I	For Osama bin Laden er hun kanskje et mareritt,			
Kontrast (men)	I	for andre representerer hun det store håpet.			
Addisjon (og)	I	Publisert: 18.02.2005			Bokklubb-stemmen

Figur 10 Oversikt over forholdet mellom mikronivå og makronivå i node 4

Mariann Fugelsø Nilssen
redaktør

Figur 11 Redaktør-bilde

Bokklubb-stemmen introduserer i denne noden Fugelsø Nilssens stemme. Måten dette gjøres på er å introdusere Fugelsø Nilssen med navn og bilde. I tillegg vektlegger og fremhever bokklubb-stemmen hennes stilling som redaktør. Bokklubb-stemmen introduserer altså hvem som skriver, hvilken posisjon den introduserte har, hvordan hun ser ut og hva slags type tekst det er snakk om (*leder*). I tillegg gjør bokklubb-stemmen noe annet, nemlig å regissere forholdet mellom Fugelsø Nilssen og modelleseren. Dette gjøres først og fremst ved å skape avstand mellom dem. Avstanden markeres både på bildet og i den skriftlige teksten. Bildet viser Fugelsø Nilssen skrått fra siden og avstanden kan sies å være middellavstand. Hun er avbildet fra hoftene og opp og har armene i kors. Armene demonstrerer både lukkethet, strenghet, saklighet og myndighet, men samtidig smiler Fugelsø Nilssen mot modelleseren, noe som symboliserer en viss imøtekommenhet. Avstanden markeres også gjennom tituleringen. Ved at redaktørrollen til Fugelsø Nilssen fremheves, markeres det avstand til modelleser som har rollen som ikke-redaktør. Det asymmetriske forholdet markeres også ved at Fugelsø Nilssen blir Bokklubbenes medstemme. Gjennom dette får hun anledning til å demonstrere sin kunnskap ved å fortelle noe for modelleseren som han ikke vet fra før.

I den delen av teksten som Fugelsø Nilssen-stemmen dominerer, knyttes det en rekke eksistensielle prosesser til Manji som er hovedperson i teksten. Det knyttes spenning til Manjis uvanlige levemåte og personlighet. Det skapes en opposisjon mellom to grupper av mennesker, de som sympatiserer med og støtter Manji og de som ikke gjør det. Den siste gruppen inkluderer Osama bin Laden. Modelleseren tilhører den første gruppen, både fordi Manjis opplevelser skildres fra hennes ståsted, og fordi synspunktene og væremåten til Manji vurderes som noe positivt. Dessuten tas det for gitt at modelleseren ikke ønsker å plasseres i samme kategori som Osama bin Laden. Den avstanden som vi så markert i bokklubb-stemmens presentasjon av forholdet mellom modelleser og Fugelsø Nilssen, reduseres ved hjelp av Fugelsø Nilssen-stemmen. Dette skyldes at Fugelsø Nilssen plasserer seg selv i samme gruppe som modelleseren: gruppen som har sympati for Manji.

<u>Aktører:</u>	<u>Aktiviteter:</u>
Irshad Manji	er 35 år gammel, muslim, lesbisk og feminist, drikker ikke alkohol, er Osama bin Ladens verste mareritt, bor bak skuddsikkert glass, oppfordrer til ijthad, får brev, er ikke redd for fiender
Mariann Fugelsø Nilssen	<i>Bildet:</i> har et visst utseende, <i>Skriftlig tekst:</i> (heter/er) Mariann Fugelsø Nilssen, (er) redaktør
En amerikansk journalist	skrev
Osama bin Laden	ser på Manji som en trussel (indirekte)
Folk som støtter Manji	sender brev til Manji (indirekte)
Folk som ser på Manji som forræder	sender brev til Manji (indirekte)
Noen	har satt ut rykter (indirekte)

Figur 12 Bilde av boka "Hva er galt med islam?"

Bildet av boka *Hva er galt med islam?* er plassert til høyre for Fugelsø Nilssens tekst. Hovedpersonen Manji er avbildet på bokas forside. Bokas tittel er plassert rett over Manjis munn som et bånd, slik at munnen ikke er synlig på bildet. Blikket hennes er vendt oppover. Aktivitetene som er knyttet til Manji er at hun *ser oppover* og *tier*. Ser vi bildet i sammenheng med Fugelsø Nilssens tekst, kan vi tolke Manjis blikk i den retningen at Manji har fått taleforbud av noen som er mektigere enn henne, det vil si makthaverne, men inne i boka tar hun bladet (båndet) fra munnen, og gir leseren svar på hva som er galt med islam. Manji har altså en stemme som ikke er tilgjengelig for modelleseren i hyperteksten. Skal modelleseren få tilgang til Manjis stemme, må han først lese boka *Hva er galt med islam?* Slik fungerer Manjis stemmeløshet som en strategi for å vekke modelleserens nysgjerrighet, slik at han kjøper boka som Dagens Bøker tilbyr ham.

Analyse av node 5: Bli medlem i Dagens Bøker

Ser vi node 5 i tilknytning til node 1, ser vi at node 1 fungerer som et svar til den informasjonssøkende modelleseren som i node 5 er i tvil om han skal melde seg inn i Dagens Bøker. Node 5 gir svar i form av ny informasjon til den informasjonssøkende modelleseren, noe som skal gjøre modelleseren mindre tvilende.

I likhet med node 1 domineres også denne noden av addisjon, og noden fremstår som en beskrivelse av hvordan det er å være medlem i denne Dagens Bøker. Oppfordringen "Bli medlem i Dagens Bøker" gjør imidlertid at den påfølgende informasjonen fremstår som gode argumenter for å bli medlem, og dermed har noden som helhet en eksplikativ bli-medlem-fordi-struktur.

<i>Dominant funksjon på mikronivå</i>	<i>E/I</i>	<i>Skriftlig tekst (utdrag)</i>	<i>Teksttype på makronivå</i>	<i>E/I</i>	<i>Stemme</i>
		Bli medlem i Dagens Bøker	Eksplikativ/Deskriptiv (bli medlem <i>fordi det er slik og slik</i> i Bokklubben Dagens Bøker)	I	Bokklubb-stemmen
Addisjon (og)	I	Få 4 viktige bøker	)		
Addisjon (og)	I	- betal kun porto			
Addisjon (og)	I	Kunnskap, kultur og kvalitet - fra hele verden.			
Addisjon (og)	I	Samlet butikkpris inntil kr 1600,-			
Addisjon (og)	I	Bokklubben Dagens bøker – Tar deg en tanke videre			
Addisjon (og)	E	og tilbyr både gode faktabøker, litterære høydepunkter og kvalitetsunderholdning.			
Addisjon (og)	I	Dette er klubben for deg som liker å lese og har et bevisst forhold til eget kultur- og litteraturkonsum.			
Addisjon (og)	I	*Du betaler kun kr 79,- i porto for velkomstpakken din.			
Addisjon (og)	I	Du forplikter deg kun til å kjøpe en bok til medlemspris i løpet av medlemstiden.			

Figur 13 Oversikt over forholdet mellom mikronivå og makronivå i node 5

Bokklubb-stemmen dominerer hele noden alene, og det er ingen medstemmer som kan styrke bokklubb-stemmens pålitelighet. Troverdigheten til bokklubb-stemmen skapes isteden ved at det gjennom den deskriptive strukturen fremstår som om bokklubb-stemmens argumenter er basert på faktaopplysninger om klubben.

Modelleseren fremstilles i denne noden som aktiv, men i tillegg settes han i sammenheng med to mentale prosesser. Modelleseren *liker å lese*, og han *har et bevisst forhold til litteratur*. Indirekte sies det også at modelleserens individualitet må tas på alvor. Helt perfekt er likevel ikke modelleseren når det kommer til stykket. Til tross for at modelleseren er bevisst og må tas på alvor, har han fortsatt et veiledningsbehov. Hans mentale kapasitet er ikke god nok fordi han behøver assistanse til å tas en tanke videre. Bokklubb-stemmen tar igjen på seg den informerende rollen og tilbyr sin eksperthjelp.

Aktører: _____ Aktiviteter: _____

Du (ML) **bli, få, betal, forplikte deg til å kjøpe en bok, liker å lese, har et bevisst forhold til kultur og litteratur**

Bokklubben Dagens Bøker **tilbyr, tar** vår tids individualitet og allsidighet **på alvor, tar deg en tanke videre**

4 viktige bøker (implisitt) **inneholder** kunnskap og kultur, **er verdt** 1600 kroner

Den ikke fullt ut kulturkompetente modelleseren

I forhold til den empiriske leseren som ikke er medlem i Dagens Bøker, fremstår leseveien på hypertextnivået som en eksplikativ teksttype. Til tross for at nodene, med unntak av node 5, er deskriptive teksttyper, fungerer de sammen for å gi begrunnelse for hvorfor man bør bli medlem i Dagens Bøker. På overflaten fremstår hypertexten som temmelig konkret og direkte med hensyn til hvem den er ment for. Dette skyldes at bokklubb-stemmen gjennomgående omtaler og beskriver medlemmene i Dagens Bøker på en kategoriserende måte. Medlemmene er individualister, de er kresne, de har et bevisst forhold til litteratur og kultur, og de er høyt utdannede. Imidlertid kan man ikke hevde at modelleseren er identisk med medlemmene i Dagens Bøker på alle punkter. Modelleseren deler bare delvis medlemmenes egenskaper. Bildet av tekstens mottaker er dermed mer kompleks enn det det fremstår som ved første øyekast.

Modelleseren har foreløpig ikke alle godene og fordelene som Dagens Bøker-medlemmene har, men et medlemskap vil sikre ham dette, samtidig som et medlemskap vil gi ham tilhørighet til en gruppe som deler hans interesse for litteratur og kultur. Modelleseren ønsker seg et mer bevisst forhold til litteratur og kultur, og han trenger derfor å “tas en tanke videre”, noe Dagens Bøker hjelper ham med. Så hvor individualistisk og bevisst sine valg fremstår modelleseren som når det kommer til stykket? Oppsummert kan vi si at modelleseren konstrueres med disse egenskapene:

- Modelleseren er glad i den gode leseopplevelsen, han er engasjert, og han er bevisst sine litteraturvalg. Likevel lar han gjerne andre velge hvilke bøker han skal la seg engasjere av. Fordi det er tidkrevende å finne frem til de gode bøkene, lar han Bokklubbene gjøre denne jobben for ham. Modelleseren er opptatt av å kjøpe de bøkene som andre kjøper. Derfor har han interesse av elementer som *Sist solgte bok*.
- Modelleseren er høyt utdannet. Han har likevel et behov for å tas en tanke videre, og han trenger kunnskap.

- Modelleseren er bevisst sine valg. Han er imidlertid informasjonssøkende, og han baserer sine valg på den informasjonen som Bokklubbene gir ham.
- Modelleseren er individualist, men han ønsker likevel gruppetilhørighet med andre kulturkompetente kvinner og menn.
- Modelleseren er svært prisbevisst til tross for at han er høyt utdannet (og muligens gjennom dette har en godt betalt jobb?)

Denne modelleseren, som vi kan kalle den ikke fullt ut kulturkompetente modelleseren, har et informasjonsbehov, men fordi han fra før av sitter inne med visse kulturelle kunnskaper, er ikke informasjonsbehovet like stort som hos de øvrige modelleserne i mitt materiale. De kulturelle kunnskapene til denne modelleseren er likevel ikke gode nok. I møtet med den ikke fullt ut kulturkompetente modelleseren tar bokklubb-stemmen på seg rollen som kulturell rådgiver.

Den ikke fullt ut kulturkompetente modelleseren er et resultat av at Bokklubbene må rettferdiggjøre henvendelsen sin ved å skape en modelleser med et bestemt informasjonsbehov. For at informasjonen som bokklubb-stemmen tilbyr ikke skal fremstå som unødvendig, konstrueres det altså en modelleser som har et særskilt kulturelt veiledningsbehov. Dessuten søker han samhörighet med andre individer ved at han ønsker å kategoriseres i samme gruppe som kulturkompetente kvinner og menn. En slik identitet kan modelleseren oppnå ved å bli medlem, eller ved å kjøpe de bøkene som bokklubb-stemmen tilbyr. Det paradoksale er at idet modelleseren har funnet sin plass i gruppen av kulturkompetente kvinner og menn, har han jo ikke et like stort behov for en kulturell rådgiver. Derfor må informasjonsbehovet til denne modelleseren hele tiden reprodukeres. Dette gjøres ved at bokklubb-stemmen stadig tilbyr nye bøker som modelleseren må lese før han kan bli kulturkompetent. For at Bokklubbene skal kunne selge bøker, er det kort fortalt viktig at den ikke fullt ut kulturkompetente modelleseren forblir i sin nåværende rolle som ufullstendig kulturkompetent.

Hva kan så årsaken til fraværet av en kulturkompetent modelleser være? Først og fremst kan det forklares med at en av nettstedets hovedfunksjoner er å selge bøker. For å kunne gjøre dette må Bokklubbene skape en modelleser med behov for de varene som skal selges. En selvstendig og kulturkompetent modelleser har ikke bruk for en modellavsender som har rollen som veileder og ekspert, rett og slett fordi denne modelleseren ikke har et slikt veiledningsbehov. For det andre ville en kulturkompetent modelleser allerede vært inkludert i gruppen av kulturkompetente kvinner og menn, og i så måte vært likestilt med modellavsenderen. For at modellavsenderen skal kunne fortsette å ha rollen som kulturkompetent veileder, har modellavsender behov for ikke-kulturkompetente modellesere, heller enn modellesere som tar selvstendige valg.

I intervjuet med web-redaksjonen sier Kjærheim at det at teksten skal være tilgjengelig og fungere på nettet er “[...] *viktigere enn å skrive, i gåseøyne, tungt litterært til medlemmer i Bokklubben Dagens Bøker, og å skrive lettere og mer underholdene til medlemmer i Krim og Spenning*”. Til tross for dette kan det virke som om et ønske om å skape en kulturkompetent leser likevel har vært tilstede, fordi modelleseren delvis kategoriseres som individualistisk og bevisst sine valg. Men den diskursive konflikten som går ut på hva gode bøker er (jf delen om salgsstrategi), og om det er leserne eller Bokklubbene som har rett til å definere gode bøker, skaper problemer i utformingen av den kulturkompetente modelleseren. Det er altså i det tekstmaterialet vi nå har sett på som jeg mener lysten til å skape en kulturkompetent modelleser synes størst. Likevel, der lysten til å skape en kulturkompetent modelleser synes størst, blir også fremstillingen av modelleseren noe ambivalent.

Sluttord

I masteroppgaven har jeg funnet belegg for i alt fem modellesere på Bokklubbens nettsted. Dette åpner i en viss grad for stor tolkningsfrihet for brukeren. Denne friheten begrenses samtidig av de rollene som konstrueres for hver enkelt modelleser. Skal Bokklubbene kunne selge bøker, er de nemlig nødt til å skape tydelige leserroller der brukerne fremstår med både bestemte kjøpsbehov og identitetsbehov. Av og til må modelleseren også konstrueres med negative kvaliteter, slik vi har sett det i tilknytning til Den ikke fullt ut kulturkompetente modelleseren. Og skal brukeren aktualisere teksten uten "bare" å drive med formålsløs klikking, er han også nødt til å sette seg inn i rollen som en (eller flere) av modelleserne.

Litteratur

- Bakhtin, Mikhail M. 1998 [1952-53]. *Spørsmålet om talegenrane*. Bergen: Ariadne forlag.
- Berge, Kjell Lars. 1990. *Tekstnormers diakroni*. Meddelanden från Institutionen för nordiska språk vid Stockholms universitet, MINS 33. Stockholms universitet: Institutionen för nordiska språk.
- Berge, Kjell Lars. 2002. Å skape mening med tekst – et etterord om sakprosa og tekstvitenskap. I: Johan L. Tønnesson, red. *Den flerstemmige sakprosaen*. Bergen: Fagbokforlaget, s. 232-242. Oslo: Cappelen Akademisk Forlag.
- Eco, Umberto. 1979. *The Role of the Reader*. Bloomington: Indiana University Press.
- Halliday, M.A.K. 2004. *An introduction to functional grammar*. 3. utg. London: Arnold.
- Hågvar, Yngve Benestad. 2003. *Hele folkets diskurs. En kritisk diskursanalyse av den gode VG-sak*. Norsk sakprosa, nr. 7. Oslo: Norsk Sakprosa.
- Kress, Günther og Theo van Leeuwen. 1996. *Reading Images: the grammar of Visual Design*. London: Routledge.
- Lakoff, George og Mark Johnson 1980. *Metaphors We Live By*. Chicago/London: The University of Chicago Press.
- Martin, J. R. og David Rose. 2004. *Working with Discourse. Meaning beyond the clause*. London/New York: Continuum.
- Sandvik, Margareth. 1995. Argumentasjonsanalyse. I: Jan Svennevig, Margareth Sandvik og Wenche Vagle. *Tilnærminger til tekst. Modeller for språklig tekstanalyse*. 2.oppl. Oslo: LNU / Cappelen Akademisk Forlag, s. 239-344.
- Tønnesson, Johan L. 2001. På leting etter sakprosaens skjulte partitur – lesninger av fire sakprosatexter med vekt på stemmemangfold. I: *Fire blikk på sakprosaen*. Oslo: Norsk Sakprosa, nr. 1, s. 137-168.
- Tønnesson, Johan L. 2002. Alt anna enn diktning? I: Johan L. Tønnesson, red. *Den flerstemmige sakprosaen*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Tønnesson, Johan L., red. 2002. Ordliste. I: Johan L. Tønnesson, red. *Den flerstemmige sakprosaen*. Bergen: Fagbokforlaget, s. 219-231.
- Tønnesson, Johan L. 2003. *Tekst som partitur eller Historievitenskap som kommunikasjon: Nærlesning av fire historietekster skrevet for ulike lesergrupper*. Dr.art.-avhandling. Oslo: Unipub.
- Veum, Aslaug. 1996. *Tekstuelle og kontekstuelle mønster i sjangeren portrettintervju. Ei pragmatisk analyse av referert tale i avistekstar*. Hovedoppgave. Oslo: Universitetet i Oslo.